

Contact met asielzoekers en steun voor anti-immigratiepartijen

Erasmus School of Economics, Erasmus Universiteit Rotterdam

Bachelorscriptie Algemene Economie

Abstract

In deze scriptie wordt de relatie tussen contact op microniveau van lokale bewoners met asielzoekers en de steun voor anti-immigratiepartijen onderzocht in Nederlandse gemeentes bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2003, 2006, 2010 en 2012. Als indicator voor het contact op microniveau is de aanwezigheid van opvanglocaties voor asielzoekers in gemeentes gebruikt. De paneldata is onderzocht aan de hand van lineaire regressiemodellen en *fixed effects* modellen. Uit de resultaten van het *fixed effects model* is een significante positieve relatie gebleken tussen de aanwezigheid van een opvanglocatie en het stempercentage voor anti-immigratiepartijen. Meer contact op microniveau tussen de lokale bewoners van een gemeente en asielzoekers hangt samen met meer steun voor anti-immigratiepartijen, wat overeenkomt met de groepsbedreigingstheorie. De relatie is echter alleen maar significant voor gemeentes met minder dan 100.000 inwoners.

Naam student: Kyra Hanemaayer
Studentnummer: 415534
Begeleider: Prof.dr. A.J. Dur
Tweede beoordelaar: dr. B.S.Y. Crutzen
Datum: 27 juli 2017

Inhoudsopgave

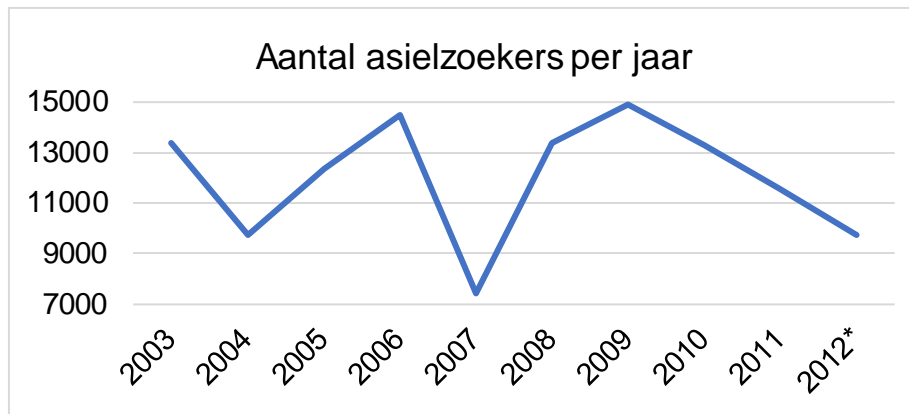
1. Inleiding	2
2. Theoretisch kader	7
3. Achtergrond & data	9
3.1 Anti-immigratiepartijen in Nederland	9
3.2 Asielbeleid in Nederland.....	9
3.3 Data.....	10
4. Methodologie	14
5. Resultaten	16
5.1 Lineair regressiemodel	16
5.2 <i>Fixed effects</i> model	19
6. Conclusie	22
Referenties	24
Appendix	27

1. Inleiding

De laatste jaren is de populariteit van anti-immigratiepartijen in veel Europese landen toegenomen, waaronder in Nederland. Zo kreeg de anti-immigratiepartij Partij voor de Vrijheid (PVV) bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017 dusdanig veel stemmen, dat zij de tweede partij van Nederland werd (Kiesraad, 2017). Nederland stond van oudsher bekend als één van de meest tolerante landen ter wereld, maar sinds de vluchtelingenstroom in 2015 en 2016 buitengewoon grote proporties aannam, lijken de tijden te zijn gekeerd. Vanwege de grote toename in het aantal vluchtelingen in Nederland moest het aantal opvanglocaties voor asielzoekers toenemen en dit veroorzaakte regelmatig ophef onder plaatselijke bewoners. Zij uitten hun onvrede over de opening van grootschalige opvanglocaties soms zelfs met woedende protesten (NOS, 2016).

Aan de andere kant lijken veel burgers zich juist in te willen zetten voor de asielzoekers als de opvanglocatie eenmaal is geopend en was er in 2016 zelfs sprake van een lange wachtlijst bij VluchtelingenWerk Nederland, omdat het overschot aan vrijwilligers dusdanig groot was (de Witt Wijnen, 2016). Het is daarom de vraag of het opvangen van vluchtelingen in een gemeente leidt tot een negatievere of positievere houding van de inwoners ten opzichte van de vreemdelingen. Dit betreft contact met vluchtelingen op microniveau. Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen de effecten van blootstelling aan vluchtelingen op macro- en microniveau (Steinmayr, 2016). Op macroniveau zijn vrijwel alle inwoners van Nederland blootgesteld aan vluchtelingen via de media en politieke campagnes en een negatieve toon in de media over immigranten maakt de houding van de lokale bevolking negatiever (van Klingeren et. al, 2014). Persoonlijk contact met vluchtelingen kan echter een ander effect hebben op de houding van Nederlanders dan het contact op macroniveau.

In deze scriptie zal er worden onderzocht wat de relatie is tussen contact met asielzoekers op microniveau en de steun voor anti-immigratiepartijen in gemeentes in Nederland. Dit wordt gedaan met behulp van panel data-analyses. De kans dat het contact op microniveau plaatsvindt, wordt vergroot door de aanwezigheid van een opvanglocatie voor asielzoekers in een gemeente. Daarom zal de aanwezigheid van een opvanglocatie in een gemeente worden gebruikt als indicator van direct contact tussen lokale bewoners en asielzoekers. De steun voor anti-immigratiepartijen in gemeentes wordt gemeten door het aandeel stemmen voor de anti-immigratiepartijen tijdens de Tweede Kamerverkiezingen van 2003, 2006, 2010 en 2012. Gedurende deze periode zijn er veel asielzoekers naar Nederland gekomen, maar de instroom fluctueert per jaar (zie onderstaande grafiek 1).

Grafiek 1: Het aantal asielzoekers per jaar gemeten aan de hand van het aantal eerste asielverzoeken door personen gedaan in een jaar. De cijfers zijn afkomstig van het CBS. *: de cijfers van het jaar 2012 zijn nog nader voorlopig.

Als er sprake is van een relatie tussen de aanwezigheid van asielzoekers in een gemeente en het stempercentage voor anti-immigratiepartijen, zou deze zowel negatief als positief kunnen zijn. Aan de ene kant kan blootstelling op microniveau aan vluchtelingen leiden tot meer negatieve gevoelens onder lokale bewoners, wat de steun voor anti-immigratiepartijen kan vergroten. Deze positieve relatie tussen de aanwezigheid van asielzoekers en steun voor anti-immigratiepartijen kan worden beargumenteerd aan de hand van groepsconflict- en groepsbedreigingstheorieën. Aan de andere kant kan meer contact tussen asielzoekers en lokale bewoners meer inlevingsvermogen en positieve gevoelens oogsten onder lokale bewoners, wat tot minder steun voor anti-immigratiepartijen kan leiden. Deze negatieve relatie kan worden onderbouwd met de contacttheorie. In dit onderzoek zal worden bekeken welke van deze theorieën van toepassing is op de relatie tussen direct contact met asielzoekers en de houding van de lokale bewoners ten opzichte van de asielzoekers.

Het effect van direct contact met immigranten op het stemgedrag van lokale bewoners is al vaker onderzocht in andere Europese landen. De resultaten die voortkomen uit deze onderzoeken zijn gemengd, want hoewel er uit veel onderzoeken inderdaad blijkt dat blootstelling aan immigranten leidt tot meer steun voor anti-immigratiepartijen, hetgeen hun toegenomen populariteit in Europa verklaart, blijkt uit andere onderzoeken dat direct contact met vluchtelingen juist de steun voor deze partijen tegengaat. Aan de ene kant kan meer blootstelling aan immigranten namelijk leiden tot meer xenofobie onder de lokale bevolking, wat zich kan uiten in meer steun voor partijen die eenzelfde negatieve houding tegenover immigranten delen (Dustmann & Preston, 2001). In onder andere onderzoeken naar de Deense en Oostenrijkse verkiezingsuitslagen bleek dat een toename in blootstelling aan immigranten op microniveau leidt tot meer steun voor anti-immigratiepartijen (Halla, Wagner & Zweimüller, 2016; Harmon, 2015). In het onderzoek naar Denemarken werd een instrumentele variabele gebruikt, het aandeel van hoogbouw in gemeentes, om endogeniteitsproblemen te voorkomen (Harmon, 2015). Immigrantengemeenschappen zullen namelijk hun

keuze om zich ergens te vestigen, laten beïnvloeden door onder andere de politieke voorkeuren van een plek, waardoor het problematisch is om simpelweg het aandeel immigranten in een gemeente te gebruiken als de belangrijkste verklarende variabele.

Halla, Wagner & Zweimüller (2016) maakten in hun onderzoek naar hetzelfde effect in Oostenrijk gebruik van gemeentelijke *fixed effects* om niet-geobserveerde tijd-invariante heterogeniteit te elimineren. Daarnaast hebben zij gebruikgemaakt van een instrumentele variabele, namelijk de historische vestigingspatronen van de immigranten in interactie met de latere instroom van immigranten. Immigranten vestigen zich namelijk vaak op dezelfde plekken waar al een groep immigranten van dezelfde etnische afkomst woont. De economische redenen waardoor destijds de eerste groep zich op deze plek vestigde, worden aangenomen niet gecorreleerd te zijn met de politieke voorkeuren in het heden (Card, 2001). Meer in het bijzonder bleek dat het effect van de immigrantenstroom op de steun voor anti-immigratie partijen sterk beïnvloed te zijn door het opleidingsniveau van de immigranten. Als er voornamelijk laagopgeleide immigranten in een gemeente gaan wonen, nemen de stemmen voor een anti-immigratiepartij inderdaad significant toe, maar bij hoogopgeleide immigranten blijkt er geen significant of een negatief effect te zijn.

Barone et al. (2016) hebben gebruikgemaakt van dezelfde instrumentele variabele, maar dan in Italië, en vonden daar een positief effect van immigratie op de steun voor anti-immigratiepartijen en voor centrumrechtse coalities. Het laatste effect is echter alleen te zien in de kleinere gemeentes, maar niet in de steden. Er zijn nog meer onderzoeken gedaan naar het effect van immigratie op de steun voor anti-immigratiepartijen gedaan met behulp van *fixed effects* en instrumentele variabelen, waarbij tevens uit de resultaten een significant positief effect bleek (Brunner & Kuhn, 2014; Gerdes & Wadensjö, 2008; Otto & Steinhardt, 2014). Gerdes & Wadensjö (2008) vonden in Denemarken niet alleen een positief effect voor de steun van anti-immigratiepartijen, maar ook voor de gematigd pro-immigratiepartijen. Een toename in immigratie leek daar dus te leiden tot polarisering van de samenleving.

Uit andere onderzoeken blijkt echter dat directe blootstelling aan immigranten vaak tot een vermindering van de steun aan anti-immigratiepartijen leidt. Dit is in overeenstemming met de contact hypothese van Allport (1954), welke inhoudt dat door contact tussen personen vooroordelen effectief worden verminderd. Dit kan tijdens de verkiezingen leiden tot een verminderde steun van anti-immigratiepartijen. Zo blijkt uit de resultaten van een onderzoek van Steinmayr (2016) naar de verkiezingen van 2015 in Oostenrijk dat een toename van vluchtelingen in gemeentes de steun voor de anti-immigratiepartijen heeft verminderd. In dit onderzoek werd gebruik gemaakt van de *extensive margin*, dus de aan- of afwezigheid van vluchtelingen in een gemeente

in plaats van de *intensive margin*, de hoeveelheid vluchtelingen in een gemeente. Hij heeft het causale effect geschat door middel van een instrumentele variabele, de reeds bestaande groepsaccommodaties in gemeentes, om endogeniteit te voorkomen. In 2015 was de toestroom aan vluchtelingen dusdanig groot, dat ook zulke accommodaties moesten worden gebruikt om vluchtelingen te huisvesten. De aanwezigheid van groepsaccommodaties verhoogde dus de kans op contact met vluchtelingen in een gemeente en kon worden gebruikt als instrumentele variabele.

Uit het onderzoek van Dustmann, Vasiljeva & Damm (2016) blijkt er een onderscheid te zijn tussen het effect in de kleinere gemeentes en in de stedelijke gemeentes. Een toename in het aandeel vluchtelingen dat in een gemeente werd gevestigd, had een positief causaal effect op de steun voor anti-immigratiepartijen in alle gemeentes behalve de grootste gemeentes. In de grootste gemeentes was er sprake van een tegengesteld effect. In dit onderzoek werd gebruik gemaakt van een *tightened design* (het effect van een verandering in het aantal vluchtelingen op de verandering in de verkiezingsuitslag), waardoor gemeentelijke *fixed effects* worden geëlimineerd. Het aantal vluchtelingen kon in dit onderzoek worden gebruikt, omdat er sprake was van een quasi-random beleid van de vluchtelingenallocatie, waarbij noch de gemeentes, noch de vluchtelingen zelf invloed konden uitoefenen op hun allocatie. Over het geheel genomen was er een toename in de steun voor anti-immigratie en midden-rechtse partijen en een afname in stemmen voor midden-links. Als er echter een onderscheid werd gemaakt tussen de 95% kleinste gemeentes en de 5% grootste gemeentes, bleek er heterogeniteit te zijn in de respons van de gemeentes. In de grootste gemeentes was er namelijk sprake van een afname in de steun voor anti-immigratiepartijen als het aandeel vluchtelingen toenam. Daarnaast waren er veel andere gemeentelijke eigenschappen van invloed, maar deze invloeden verschilden ook tussen de stedelijke en niet-stedelijke gemeentes. In alle gemeentes leidt meer criminaliteit tot meer stemmen voor anti-immigratiepartijen, maar in de kleinere gemeentes bleek het effect groter te zijn als het aandeel immigranten al groter was en als er meer rijke mensen woonden, terwijl dit in de grote gemeentes geen effect had. In stedelijke gemeentes werd het effect juist groter bij meer werkloosheid.

De voorgaande onderzoeken in andere Europese landen hebben aldus gemengde resultaten gevonden. Hoewel uit de meeste onderzoeken een positief effect van immigratie op de steun voor anti-immigratiepartijen blijkt, is er in sommige onderzoeken een negatief effect gevonden. Het onderzoek dat voor deze scriptie zal worden gedaan is van toegevoegde waarde voor de wetenschap, omdat er nog geen onderzoek is gedaan naar het effect van immigratie op de steun voor anti-immigratiepartijen in Nederland en het daarom nog onduidelijk is of dit effect positief, negatief of niet-bestaand is. Ter uitvoering van dit onderzoek is gebruik gemaakt van lineaire regressiemodellen en *fixed effects* modellen.

Met behulp van de lineaire regressiemodellen is er een negatieve relatie geschat tussen direct contact met asielzoekers en de steun voor anti-immigratiepartijen. In grote gemeentes kan de aanwezigheid van een opvanglocatie echter niet als een goede indicator van het directe contact worden gebruikt, omdat de aanwezigheid van een opvanglocatie in een groot gebied de kans op direct contact met asielzoekers nauwelijks verhoogt. In deze grote gemeentes blijkt de relatie dan ook insignificant te zijn.

De beperking van deze lineaire regressiemodellen is echter dat deze modellen niet controleren voor allerlei tijdsinvariante gemeentelijke karakteristieken, waardoor deze karakteristieken onbedoeld de relatie tussen de belangrijkste onafhankelijke variabele en de afhankelijk variabele kunnen beïnvloeden. Daarom zijn er vervolgens *fixed effects* modellen uitgevoerd, die wel voor deze karakteristieken controleren. Uit de resultaten van deze modellen bleek er, in tegenstelling tot de lineaire regressiemodellen, sprake te zijn van een positieve relatie tussen de aanwezigheid van asielzoekers in een gemeente en het aandeel stemmen voor anti-immigratiepartijen. Dit betekent dat een vergrote steun voor anti-immigratiepartijen samenhangt met contact op microniveau tussen asielzoekers en lokale bewoners. Deze relatie kan worden onderbouwd met behulp van de groepsconflict- of groepsbedreigingstheorieën die beargumenteren dat contact tussen de minderheid en meerderheid, leidt tot gevoelens van bedreiging onder de meerderheidsgroep. Deze meerderheid, de lokale bewoners in dit geval, zullen hierdoor een negatievere houding aannemen tegenover de asielzoekers (de minderheid) en meer stemmen voor anti-immigratiepartijen.

De structuur van deze scriptie is als volgt: allereerst zal in hoofdstuk 2 het theoretisch kader worden geschetst, waarbij de contacttheorie tegenover de groepsbedreigingstheorieën wordt gezet. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 kort de achtergrond van de Nederlandse anti-immigratiepartijen, het asielbeleid en de data beschreven. In hoofdstuk 4 wordt de methodologie uiteengezet, waarna in hoofdstuk 5 de resultaten aan bod komen. Ten slotte geeft hoofdstuk 6 de conclusie van het onderzoek.

2. Theoretisch kader

Er zijn twee belangrijke botsende theorieën over het effect van contact tussen groepen op hun houding ten opzichte van elkaar: de contacttheorie en groepsconflicttheorie (groepsbedreigingstheorie). De eerstgenoemde theorie stelt dat meer contact tussen groepen leidt tot een positievere houding, terwijl de laatstgenoemde theorie het tegenovergestelde stelt. In dit theoretische kader zal allereerst de contacttheorie kort worden behandeld en vervolgens de groepsconflicttheorie (groepsbedreigingstheorie).

De contact theorie is gebaseerd op de hypothese dat interactie tussen etnische groepen leidt tot meer begrip en harmonie, omdat groepen elkaar beter leren kennen door direct contact (Allport, 1954; Dustmann, Vasiljeva & Damm, 2016). Dit directe contact tussen groepen leidt tot een vermindering van de stereotypering en vooroordelen die de groepen over elkaar hebben, waardoor de steun voor racistische partijen afneemt (Schindler & Westcott, 2015). De blootstelling aan vluchtelingen maakt de lokale bevolking optimistischer over de integratie van vluchtelingen en verandert de informatie die de lokale bewoners over vluchtelingen hebben, wat de angst onder de lokale bevolking vermindert (Levine & Campbell, 1972; Steinmayr, 2016). In het geval van het onderzoek naar contact tussen lokale bewoners en immigranten zou meer contact dus moeten leiden tot een positievere houding van lokale bewoners tegenover een verdere instroom van immigranten.

Groepsconflict- of groepsbedreigingstheorieën voorspellen dat blootstelling van een meerderheidsgroep aan een minderheidsgroep leidt tot een negatievere houding van de meerderheidsgroep. Volgens deze theorieën leidt competitie tussen groepen ertoe dat zij zich bedreigd voelen (Campbell, 1965). Hoe groter de groep immigranten is ten opzichte van de dominante groep, hoe groter het gevoel van bedreiging onder de dominante groep (Quillian, 1995). Dit gevoel van bedreiging onder de dominante groep (de lokale bevolking) wordt geuit door vooroordelen, negatieve stereotypering en een sterke cohesie in de groep (Campbell, 1965; Quillian, 1995). Een groter aandeel immigranten in een gemeenschap vergroot dus de xenofobie in die gemeenschap (Dustmann & Preston, 2007).

Eén van de grootste redenen van het gevoel van bedreiging is economisch eigen belang, waaronder arbeidsmarktzorgen en welvaartzorgen vallen (Downs, 1957; Dustmann & Preston, 2007). Bewoners van een gemeente vragen zich af hoe een instroom van immigranten hun levenskwaliteit beïnvloedt en hun mogelijkheden op de arbeidsmarkt en in hun buurt. Mensen die worden geschaad door een toename in het aandeel immigranten zullen dus een negatieve houding aannemen ten opzichte van immigranten (Mayda, 2006). Hoe groter de door de lokale bewoners waargenomen competitie met de immigranten is, hoe negatiever hun houding is ten opzichte van de immigranten (Esses et. al, 2001). Als een

lokale bevolking relatief laag opgeleid is ten opzichte van de groep immigranten, voelt de lokale bevolking zich bedreigt en zal zij zich negatiever opstellen tegenover de komst van deze groep immigranten (Mayda, 2006; Facchini & Mayda, 2009). Daarnaast staan mensen die veel belasting betalen niet positief tegenover de komst van immigranten, omdat ze niet willen dat hun betaalde belasting in de vorm van overheidssteun naar deze nieuwkomers gaat (Dustman & Preston, 2005). Ook de gevoelens over de nationale economie zijn van invloed op de houding van de lokale bevolking (Citrin et. al 1997).

Naast de economische redenen achter het gevoel van bedreiging, is er een algemener gevoel van collectieve bedreiging op sociaal en cultureel gebied (Blumer, 1958; Citrin et. al, 1997; Dustmann & Preston, 2007). Hoe groter het verschil is in cultuur tussen de lokale bewoners en de immigranten, hoe banger de lokale bewoners zijn dat de etnische en culturele samenstelling van hun buurt zal veranderen (Brunner & Kuhn, 2014; Halla, Wagner & Zweimüller, 2016). Uit angst zullen zij geneigd zijn om voor anti-immigratiepartijen te stemmen. Dit effect wordt verder versterkt door een hoger aandeel laagopgeleide immigranten en verminderd door een hoger aandeel hoogopgeleide immigranten. Uit sommige onderzoeken komt zelfs naar voren dat de angst voor een verandering van de samenstelling van de buurt een nog groter effect heeft dan de reden van het economische eigenbelang (Card, Dustmann, & Preston, Immigration, wages, and compositional amenities, 2012). Er zijn kortom verschillende redenen voor het gevoel van bedreiging van de lokale bewoners op economisch, sociaal en cultureel vlak.

3. Achtergrond & data

3.1 Anti-immigratiepartijen in Nederland

Bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2003, 2006, 2010 en 2012 waren er twee anti-immigratiepartijen actief: Lijst Pim Fortuyn (LPF) en de Partij voor de Vrijheid (PVV). De LPF werd in 2002 opgericht en behaalde in dat jaar landelijk 17% van de stemmen. Kort voor deze verkiezingen was partijleider Pim Fortuyn echter vermoord en het gebrek aan een partijleider leidde al snel tot veel problemen, waarna het kabinet viel en er nieuwe verkiezingen in 2003 werden georganiseerd. Ingevolge daarvan was het vertrouwen in de partij bij de verkiezingen van 2003 sterk afgenomen en de LPF kreeg bij deze verkiezingen (het eerste verkiezingsjaar in dit onderzoek) landelijk maar 5,70% van de stemmen (tabel 2, Appendix). In 2006 nam de LPF nog wel deel aan de verkiezingen onder de nieuwe naam 'Lijst 5 Fortuyn', maar zij behaalde geen zetels meer. Tijdens deze Tweede Kamerverkiezingen in 2006 verscheen echter wel een nieuwe anti-immigratiepartij, namelijk de Partij voor de Vrijheid (PVV) onder leiding van Geert Wilders, die tijdens deze verkiezingen 5,89% van de stemmen behaalde. Tussen 2006 en 2010 nam de populariteit van de partij toe en in 2010 ging op landelijk niveau dan ook 15,45% van de stemmen naar de PVV. Van 2010 naar 2012 nam de steun voor de anti-immigratiepartij af naar 10,08%. De laatste jaren is de populariteit van de PVV echter weer toegenomen naar een percentage stemmen van 13,0% in 2017, waarmee de partij de tweede van Nederland werd.

3.2 Nederlands vluchtelingenbeleid

Het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) verzorgt in Nederland de opvang van asielzoekers. Een asielzoeker vraagt in Nederland om bescherming door een asielverzoek in te dienen en kan een vluchteling zijn zoals in het Vluchtelingenverdrag is bepaald (UN General Assembly, 1951). Asielzoekers moeten zich allereerst aanmelden bij een aanmeldcentrum van de Immigratie- en Naturalisatiedienst, waarna ze worden opgevangen in een centrale opvanglocatie van het COA (VluchtelingenWerk Nederland, 2017). Zodra de asielprocedure is aangevangen, worden zij overgeplaatst naar de proces opvanglocaties en als zij in de algemene asielprocedure worden doorverwezen naar de verlengde asielprocedure, verhuizen ze naar een asielzoekerscentrum. Daarnaast zijn er nog veel andere verschillende opvanglocaties, waaronder speciale locaties voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen, aanvullende opvangen en gezinslocaties. Na de afloop van de procedure verhuizen de asielzoekers ofwel naar een eigen woonruimte bij toestemming van asiel ofwel terug naar het land van herkomst bij afwijzing

Voor er asielzoekers kunnen worden gevestigd in een gemeente moet er eerst een opvanglocatie open zijn. Het COA legt contact met gemeenten en overlegt met de gemeenten of er mogelijkheden zijn om een opvanglocatie te openen (Centraal Orgaan opvang asielzoekers, 2014). Het college van burgemeester en wethouders beslist op basis van deze oriënterende gesprekken hoe zij tegenover de opening van een opvanglocatie in de betreffende gemeente staat en als dit positief is, dient het COA een formeel schriftelijk verzoek in. De gemeenteraad wordt hierna ingelicht en er wordt een haalbaarheidsonderzoek gedaan, waarbij onder andere wordt bekeken of er snel en veilig een grote groep mensen kan worden opgevangen in de gemeente. Daarnaast moet het openen van een opvanglocatie passen in het streekplan van de provincie en het bestemmingsplan van de gemeente (Rijksoverheid, 2017). De gemeenteraad kan de vestiging van een opvanglocatie weigeren. Dit is onder andere gebeurd naar aanleiding van protesten tegen de plannen om grootschalige opvanglocaties te openen in gemeentes (NOS, 2016). De bevolking protesteerde echter met name tegen plannen omtrent de opening van zeer grootschalige asielzoekerscentra tijdens de piek van de vluchtelingenstroom in 2015 en deze protesten leidden niet altijd tot schorsing van de plannen omtrent de opening van opvanglocaties.

3.3 Data

Voor de afhankelijke variabele wordt data van de Kiesraad gebruikt. De variabele is gevormd door middel van data over het aantal stemmen voor de anti-immigratiepartijen op gemeentelijk niveau voor de Tweede Kamerverkiezingen in de jaren 2003, 2006, 2010 en 2012. In tabel 1 van de appendix is een overzicht van alle partijen per verkiezing te zien, waarbij de partijen onderverdeeld zijn in vier categorieën: anti-immigratie, links, rechts en kleine partijen (zonder zetels en belangenpartijen). In tabel 2 van de Appendix wordt het aandeel stemmen voor anti-immigratie-, linkse en rechtse partijen weergegeven op gemeentelijk niveau, waarbij er tevens een onderscheid is gemaakt tussen stedelijke gemeentes (minstens 100.000 inwoners) en niet-stedelijke gemeentes. Te zien is dat er over alle gemeentes een toename was in het aandeel stemmen voor anti-immigratiepartijen, maar dat dit aandeel in weer afnam. Er is een klein verschil te zien tussen het gemiddelde aandeel stemmen voor anti-immigratiepartijen in stedelijke en niet-stedelijke gemeentes, waarbij in 2003 en 2006 er meer voor anti-immigratiepartijen werd gestemd in de stedelijke gemeentes, maar in 2010 en 2012 in de niet-stedelijke gemeentes.

De data voor de afhankelijke variabele en de controlevariabelen beslaan de gemeentelijke indelingen in 2003, 2006, 2010 en 2012, wat het gecompliceerd maakt om een vergelijking te maken over de jaren. Daarom zijn de data samengevoegd naar de

gemeentelijke indeling van 2012. Als een gemeente bijvoorbeeld pas in 2010 is ontstaan uit drie oude gemeentes, is voor de verkiezingen van 2003 en 2006 de som genomen van het aantal stemmen in deze drie oude gemeentes. Er is één herindeling geweest waarbij een gemeente gedeeltelijk overging naar verschillende gemeentes. Dit is de gemeente Meerlo-Wanssum geweest die in 2010 overging naar Horst aan de Maas en Venray. In de datatransformatie is de data voor deze gemeente echter geheel overgegaan naar Horst aan de Maas. De gemeentes in Caribisch Nederland (Bonaire, Saba en Sint Eustatius) zijn uit de data verwijderd. Voor deze eilanden was alleen data beschikbaar in 2012 en zij zijn niet relevant voor de Europese vluchtelingencrisis. Nadat de data naar de gemeentelijke indeling van 2012 is getransformeerd, is het aandeel in stemmen voor de anti-immigratiepartijen berekend door het aantal stemmen voor de partij te delen door het aantal geldige stemmen.

De data voor de belangrijkste verklarende variabele, de aanwezigheid van opvanglocaties voor asielzoekers in een gemeente, is afkomstig van het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA). Er is gebruik gemaakt van de jaren 2003 tot en met 2012 om een dummyvariabele te creëren voor de aanwezigheid van opvanglocaties. Deze variabele neemt de waarde 1 aan als er op de verkiezingsdag minstens één opvanglocatie aanwezig is in de gemeente. Ook als de opvanglocatie één week voor de verkiezingen is gesloten, neemt deze variabele de waarde 1 aan, omdat er wordt aangenomen dat er geen of nauwelijks verschil is tussen het effect van de aanwezigheid van een opvanglocatie op het moment zelf en het effect als deze locatie maximaal één week voor de verkiezingen werd gesloten. Als er geen opvanglocatie aanwezig is, neemt de variabele de waarde 0 aan. In tabel 3 van de Appendix is het aantal opvanglocaties in absolute en relatieve zin gegeven, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen stedelijke en niet-stedelijke gemeentes. Stedelijke gemeentes hebben relatief veel vaker dan niet-stedelijke gemeentes een opvanglocatie.

De data voor de controlevariabelen zijn afkomstig van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De controlevariabelen zijn bevolkingsgrootte, geslacht, leeftijd, gemiddeld besteedbaar inkomen per persoon, niet-westerse allochtonen, opleidingsniveau, beroepsbevolking, werkloosheid en criminaliteit. De data voor deze variabelen beslaan de verkiezingsjaren 2003, 2006, 2010 en 2012 op gemeentelijk niveau. De beschrijvende statistieken voor deze data zijn weergegeven in tabel 4 van de Appendix. De data over de bevolkingsgrootte zijn bewerkt voor de gemeentelijke herindelingen naar de gemeentelijke indeling van 1 januari 2012, zoals ook bij de verkiezingsuitslagen is gebeurd. Om een onderscheid te kunnen maken tussen de kleinere gemeentes en de grotere gemeentes, is er een dummyvariabele gecreëerd die de waarde 1 aanneemt als een gemeente 100.000 inwoners of meer heeft gedurende minstens één van de verkiezingsjaren en 0 anderszits. De data over het geslacht is tevens bewerkt naar de gemeentelijke herindelingen, waarna het aandeel vrouwen in een gemeente is berekend door het aantal vrouwen te delen door de

bevolkingsgrootte. Volgens Arzheimer en Carter (2006) verlaagt het aandeel vrouwen in een samenleving de kans op steun voor extreemrechtse anti-immigratiepartijen. De controlevariabele leeftijd bestaat feitelijk uit drie variabelen: het aandeel van de stemgerechtigden (ouder dan 18 jaar) dat jonger is dan 30 jaar, het aandeel dat tussen de 30 en 64 jaar is en het aandeel dat 65 jaar of ouder is. Arzheimer en Carter (2006) vonden in hun onderzoek dat een groter aandeel mensen van middelbare leeftijd in de bevolking de kans op steun voor extreemrechtse anti-immigratiepartijen verlaagt. Deze variabelen zijn ook heringedeeld naar de nieuwe gemeentelijke indeling, waarna de aandelen pas zijn berekend.

Het gemiddeld besteedbare inkomen is gemeten over personen met en zonder inkomen in de gemeentes. De data over het gemiddeld besteedbare inkomen waren ingedeeld naar de gemeentelijke indeling van 1 januari 2013, waardoor er voor sommige gemeentes die gedurende 2012 zijn heringedeeld geen data beschikbaar zijn.¹ Voor deze oude gemeentes is er de aanname gemaakt dat het gemiddeld besteedbare inkomen overeenkomt met het gemiddeld besteedbare inkomen in de nieuwe samengevoegde gemeente en dus is de data van de nieuwe gemeentes gebruikt voor de oude gemeentes in de dataset. Voor de overige gemeentes geldt dat de data is samengevoegd naar de nieuwe indeling van de gemeentes in 2012. Dit is gedaan door het gemiddeld besteedbare inkomen in de 'oude' gemeentes te vermenigvuldigen met het aantal personen waarover dit is gemeten, waarna deze waarden van de oude gemeentes die samen werden gevoegd, zijn opgeteld en gedeeld door het totale aantal personen binnen deze oude gemeentes tezamen. Als het inkomen in een gemeente hoger is, dragen mensen meer belasting af en uit onderzoek is gebleken dat de mensen die veel belasting moeten afdragen zich vaker tegen vluchtelingen keren, omdat zij niet willen dat de fiscale lasten voor hen toenemen (Dustman & Preston, 2005).

De data over de niet-westerse allochtonen en criminaliteit is net als de andere variabelen samengevoegd naar de nieuwe gemeentelijke herindeling van 2012. Onder niet-westerse allochtonen vallen allochtonen uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië (met uitzondering van Indonesië en Japan). De criminaliteit wordt gemeten door het aantal misdrijven die bij een parket zijn ingeschreven als rechtbankstrafzaken. Alle misdrijven die gepleegd zijn in een onbekende gemeente of niet konden worden ingedeeld bij een gemeente zijn verwijderd uit de data. Het aantal misdrijven is omgerekend naar het aantal misdrijven per 1000 inwoners om als controlevariabele te gebruiken. Uit onderzoek blijkt dat in niet-stedelijke gemeentes meer criminaliteit het positieve effect van vluchtelingen op stemmen voor anti-immigratiepartijen vergroot (Dustmann, Vasiljeva, & Damm, 2016).

¹ Deze gemeentes betreffen Graafstroom, Nieuw-Lekkerland en Liesveld (samengevoegd tot Molenwaard), Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee (samengevoegd tot Goeree-Overflakkee) en Harenkarspel, Schagen en Zijpe (samengevoegd tot Schagen).

De data over de werkloosheid, de beroepsbevolking en het opleidingsniveau was alleen beschikbaar voor de gemeentelijke indeling van 1 januari 2015, waardoor de data voor sommige 'oude' gemeentes die gedurende 2012, 2013 en 2014 waren heringedeeld niet beschikbaar waren. Deze data konden echter grotendeels worden aangevuld met een andere dataset van het CBS uit 2014 over arbeidsdeelname, waarin de data voor deze gemeentes nog wel beschikbaar was. Voor de gemeentes die op 1 januari 2013 en 1 januari 2014 zijn heringedeeld, is er na aanvulling met behulp van de andere dataset nog steeds sprake van missende waarden. Deze 17 gemeentes zijn verwijderd uit de data.² Verder geldt voor de herindeling van de gemeentes hetzelfde als voor de andere controlevariabelen.

Het aandeel beroepsbevolking is berekend door de beroepsbevolking te delen door het totale bevolkingsaantal. Het werkloosheidspercentage is berekend door de werkloosheid te delen door de totale beroepsbevolking. Werkloosheid kan een positief effect hebben op de steun voor anti-immigratiepartijen, omdat mensen bang zullen worden voor een toename in de competitie op de arbeidsmarkt. Aan de andere kant kan het een negatief effect hebben op de steun, omdat inwoners bij veel werkloosheid meer op een ervaren partij zullen stemmen (Arzheimer & Carter, 2006). Het opleidingsniveau betreft het opleidingsniveau onder (een groot deel van) de gediplomeerde beroepsbevolking. Het opleidingsniveau bestaat uit drie variabelen: het aandeel van de mensen met een bekend onderwijsniveau dat laag, middelbaar en hoog opgeleid is. Laagopgeleide werknemers hebben een negatieve houding ten opzichte van immigranten, terwijl hoog opgeleide werknemers een positieve houding hebben (Altonji & Card, 1991; Scheve & Slaughter, 2001; Hainmueller & Hiscox, 2007).

Er is geen data beschikbaar over de vluchtelingen zelf (op gemeentelijk niveau), terwijl uit eerder onderzoek blijkt dat de samenstelling van de vluchtelingen ook invloed kan hebben op de houding van de lokale bevolking. Zo bleek uit een onderzoek van Hainmueller & Hiscox (2010) dat lokale werknemers altijd positiever staan tegenover hoogopgeleide immigranten dan laagopgeleide immigranten.

² De namen van de gemeentes die verwijderd zijn uit de data voor dit onderzoek wegens missende waarden zijn: Harenkarspel, Schagen, Zipe (tezamen Schagen vanaf 1 januari 2013), Dirksland, Goedereede, Middelhamis, Oostflakkee (tezamen Goeree-Overflakkee vanaf 1 januari 2013), Graafstroom, Liesveld en Nieuw-Lekkerland (tezamen Molenwaard vanaf 1 januari 2013), Alphen aan den Rijn, Boskoop, Rijnwoude (tezamen Alphen aan den Rijn vanaf 1 januari 2014), Gaasterlân-Sleat, Lemsterland, Skasterlân, Boarnsterhim (tezamen De Friese Meren vanaf 1 januari 2014).

4. Methodologie

In deze sectie zal de methodologie uiteengezet worden. Allereerst zal er gebruik worden gemaakt van een lineair regressiemodel met behulp van *ordinary least squares* (OLS) en vervolgens van een *fixed effects* model.

Om de relatie tussen de aanwezigheid van asielzoekers en de steun voor anti-immigratiepartijen te testen, zal het volgende model worden geschat:

$$A_{it} = \alpha_0 + \alpha_i \text{Opvang}_{it} + \beta X_{it} + I_t + \mu_i + \varepsilon_{it}$$

A_{it} is de afhankelijke variabele van het model en staat voor het aandeel stemmen voor de anti-immigratiepartij in een gemeente tijdens de parlementaire verkiezingen, waarbij i staat voor de gemeente en t voor het verkiezingsjaar. De constante in het model wordt weergegeven door α_0 . De belangrijkste verklarende variabele in het model is $\alpha_i \text{Opvang}_{it}$: het effect van de aanwezigheid van een opvanglocatie in een gemeente op het moment van een verkiezing. Daarnaast is er de vector X_{it} opgenomen in het model, waarmee de belangrijkste gemeentelijke karakteristieken zijn opgenomen als controlevariabelen. Ten slotte zijn ook de *fixed effects* voor tijd, I_t , en voor gemeente, μ_i , opgenomen en de error term ε_{it} .

Allereerst zal er een OLS regressie uitgevoerd worden met daarin alleen de demografische controlevariabelen, waarna er een regressie zal worden uitgevoerd waarin ook criminaliteit, onderwijs en economische controlevariabelen worden meegenomen. Vervolgens zal er een gewogen OLS regressie met het bevolkingsaantal worden gedaan met het complete model om te bekijken of dit de resultaten verandert. Al de voorgenoemde regressies worden gedaan met robuuste *standard errors*. Vervolgens zullen er OLS regressies worden gedaan voor de grote (meer dan 100.000 inwoners) en kleinere gemeentes gescheiden, om te bekijken of het effect tussen grote en kleine gemeentes wellicht verschilt.

Het probleem met de OLS regressie is dat er niet-geobserveerde tijdsinvariante gemeentelijke karakteristieken kunnen zijn die de belangrijkste verklarende variabele (de aanwezigheid van een opvanglocatie) kunnen beïnvloeden. Om voor deze effecten te controleren, wordt er een *fixed effects* model gebruikt, waarin deze tijdsinvariante karakteristieken de effecten van de belangrijkste verklarende variabele niet meer kunnen beïnvloeden. Allereerst moet er een Hausman test worden gedaan, om te controleren of de *error terms* en de constanten van de gemeentes niet met de andere variabelen gecorreleerd zijn in het model. De uitkomst van deze test bepaalt of er gebruik kan worden gemaakt van een *fixed effects* model of een *random effects* model. Het model dat uit de test komt zal eerst

worden uitgevoerd met alleen de belangrijkste verklarende variabelen, vervolgens inclusief de demografische controlevariabelen en daarna zullen ook de andere controlevariabelen worden toegevoegd (zie de beschrijving van het OLS model). Deze modellen zullen worden uitgevoerd met robuuste *standard errors*. Ten slotte zal het model ook apart worden uitgevoerd voor de stedelijke en niet-stedelijke gemeentes.

5. Resultaten

In deze sectie zullen allereerst de resultaten van de OLS regressies aan bod komen en vervolgens de resultaten van de *fixed effects* modellen.

5.1 Lineair regressiemodel

De eerste OLS regressie die is uitgevoerd is een simpele regressie, waarin geen controlevariabelen zijn opgenomen (zie de tweede kolom van onderstaande tabel 2). Hieruit blijkt een significante (op een 1% significantie niveau) negatieve relatie tussen de aanwezigheid van een opvanglocatie en het aandeel stemmen voor een anti-immigratiepartij. Vervolgens worden er in aan dit model demografische controlevariabelen toegevoegd: het bevolkingsaantal, het aandeel vrouwen, het aandeel niet-westerse allochtonen, het aandeel mensen tussen de 18 en 30 jaar en het aandeel 65 jaar of ouder (zie de derde kolom van onderstaande tabel 2). Dit verandert de relatie tussen de aanwezigheid van asielzoekers en de steun voor anti-immigratiepartijen niet: de coëfficiënt van de belangrijkste verklarende variabele blijft hetzelfde en negatief en significant. De relaties tussen het aandeel stemmen voor anti-immigratiepartijen en het bevolkingsaantal, het aandeel niet-westerse allochtonen, het aandeel vrouwen en het aandeel mensen van 65 jaar of ouder zijn significant op een 5% significantieniveau of 1% significantieniveau. Alleen de relatie met de controlevariabele van het aandeel mensen jonger dan 30 jaar is niet significant. Het aantal inwoners heeft een negatieve relatie met het aandeel stemmen voor de anti-immigratiepartij, maar deze relatie kan als economisch insignificant worden gezien, nu de coëfficiënt slechts -0.000000077 bedraagt. Het aandeel vrouwen heeft tevens een negatieve relatie met het aandeel stemmen voor de anti-immigratiepartij (-0.8618009). Het aandeel niet-westerse allochtonen en het aandeel inwoners van 65 jaar of ouder hebben een positieve relatie met het aandeel stemmen voor de anti-immigratiepartij.

Vervolgens zijn er in het volgende OLS model nog meer controlevariabelen toegevoegd: criminaliteit, onderwijs, inkomen, werkloosheid en beroepsbevolking (zie de vierde kolom van onderstaande tabel 2). De relatie van de aanwezigheid van een opvanglocatie met het aandeel stemmen voor anti-immigratie partijen is nog steeds significant en negatief, maar zij is wel kleiner geworden. De controlevariabelen zijn allemaal significant op een 5%- of 1%-niveau, behalve het bevolkingsaantal. Het aandeel vrouwen, criminaliteit en hoog onderwijs hebben een negatieve relatie met de steun voor anti-immigratiepartijen. Het aandeel niet-westerse allochtonen, mensen van 30 jaar of jonger of 65 jaar of ouder, laag onderwijs, het inkomen, de werkloosheid en de beroepsbevolking hebben een positieve relatie met het aandeel stemmen voor anti-immigratiepartijen.

De relatie tussen het gemiddeld besteedbaar inkomen en het stempercentage voor anti-immigratiepartijen is echter zo gering dat zij als economisch insignificant kan worden gezien.

Als het complete model opnieuw wordt uitgevoerd met een OLS regressie, maar waarbij de resultaten worden gewogen door het bevolkingsaantal, veranderen de relaties (zie de vijfde kolom van onderstaande tabel 2). De relatie van de aanwezigheid van een opvanglocatie met de steun voor anti-immigratiepartijen wordt insignificant en de relatie tussen het bevolkingsaantal en de steun voor anti-immigratiepartijen wordt significant. De relaties tussen de overige controlevariabelen en het aandeel stemmen voor anti-immigratiepartijen blijven significant en behouden hetzelfde teken, maar veranderen wel licht in grootte.

De OLS regressie is ten slotte uitgevoerd voor de stedelijke gemeentes (meer dan 100.000 inwoners) en niet-stedelijke gemeentes (zie de zesde en zevende kolom van onderstaande tabel 2). Voor de niet-stedelijke gemeentes zijn er 1472 observaties. De relatie van een opvanglocatie met het aandeel stemmen voor de anti-immigratiepartij verandert nauwelijks ten opzichte van het ongewogen effect voor deze gemeentes. De relatie van het bevolkingsaantal met de steun voor anti-immigratiepartijen wordt significant en positief, maar kan nog steeds als economisch insignificant worden gezien. De relaties van het aandeel mensen van 30 jaar of jonger en van het aandeel werkloosheid met de steun voor anti-immigratiepartijen worden insignificant. De relaties van de andere controlevariabelen met het stempercentage zijn slechts van grootte veranderd en deze veranderingen zijn gering. Voor de stedelijke gemeentes zijn er 120 observaties beschikbaar. De relatie van de opvanglocaties met het stempercentage is in deze gemeentes insignificant. Net als bij de niet-stedelijke gemeentes wordt de relatie van het bevolkingsaantal met het stempercentage significant, maar blijft het economisch insignificant. De relaties van het aandeel vrouwen, het aandeel van inwoners die 65 jaar of ouder zijn, criminaliteit, het aandeel werkloosheid en beroepsbevolking met het stempercentage worden insignificant. De coëfficiënten van de overige controlevariabelen zijn alleen in grootte veranderd.

	Anti-immigratiepartij ongewogen	Anti-immigratiepartij ongewogen	Anti-immigratiepartij ongewogen	Anti-immigratiepartij gewogen	Anti-immigratiepartij niet-stedelijk	Anti-immigratiepartij stedelijk
Opvanglocatie	-0,0243063*** (0,0033648)	-0,0242322*** (0,0032563)	-0,0105287*** (0,0033105)	0,0012107 (0,0040156)	-0,0113815** (0,0037407)	0,0029152 (0,0067498)
Bevolkingsaantal		-0,000000077** (0,0000000266)	-0,0000000121 (0,0000000276)	-0,000000074*** (0,0000000221)	0,000000315** (0,000000102)	-0,000000103** (0,0000000354)
Vrouw		-0,8618009* (0,3387214)	-0,8602014** (0,3002636)	-0,7388688** (0,2405678)	-0,9320287** (0,3619552)	0,0497686 (0,363514)
Niet-westerse allochtonen		0,3504616*** (0,0497609)	0,2559508*** (0,0455687)	0,2921962*** (0,0442769)	0,2496476*** (0,0555398)	0,2342728** (0,088015)
30 jaar of jonger		0,0160491 (0,0434596)	0,1115593** (0,0396993)	0,222812*** (0,0518214)	0,0865653 (0,049216)	0,5406274*** (0,1299597)
65 jaar of ouder		0,4436864*** (0,0523946)	0,2495064*** (0,0588958)	0,2825433*** (0,0634364)	0,2699873*** (0,0612055)	0,1600675 (0,1777313)
Criminaliteit			-0,0011814*** (0,0003075)	-0,0006479** (0,0002222)	-0,0020612*** (0,0004134)	-0,0004148 (0,0002867)
Laag onderwijs			0,1709874*** (0,0383354)	0,2201267*** (0,0487782)	0,1565187*** (0,0378149)	0,4966578** (0,1676633)
Hoog onderwijs			-0,1054622** (0,0370381)	-0,2312989*** (0,0392991)	-0,109927** (0,0385779)	-0,2700092* (0,1095963)
Inkomen			0,0000124*** (0,00000145)	0,0000195*** (0,00000169)	0,0000114*** (0,00000148)	0,0000383*** (0,00000437)
Werkloosheid			0,1504894*** (0,0460858)	0,1591361** (0,0529834)	0,07711 (0,0503007)	0,214006 (0,3276047)
Beroepsbevolking			0,1574802*** (0,0433946)	0,2928061*** (0,0668333)	0,1480238*** (0,0430661)	-0,0841943 (0,1546074)
Constante	0,0953205*** (0,0015114)	0,4213259*** (0,1631923)	0,1599773 (0,1479173)	-0,0893301 (0,124237)	0,2223947 (0,1772049)	-0,6694672** (0,2248145)
R2	0,0269	0,1199	0,2509	0,3640	0,2511	0,5500
Observaties	1592	1592	1592	1592	1472	120

Tabel 2: OLS: het effect van de aanwezigheid van een opvanglocatie op het aandeel stemmen voor de anti-immigratiepartijen. Het bovenste getal in de cellen is de coëfficiënt, het getal tussen de haakjes is de standard error. De standard errors zijn robuust. De vijfde kolom betreft een lineair regressiemodel gewogen naar bevolkingsaantal, maar de andere modellen zijn ongewogen. De zesde kolom betreft gemeentes met minder dan 100.000 inwoners, de zevende kolom gemeentes met minstens 100.000 inwoners. *: 5% significantie niveau, **: 1% significantie niveau, ***: 0,1% significantieniveau.

5.2 *Fixed effects* model

Allereerst is er een Hausman test gedaan om te bepalen of er een *fixed effects* model of een *random effects* model moest worden gebruikt. De p-waarde van deze test was 0,0000 en de nul hypothese kan worden verworpen: het verschil in de coëfficiënten is systematisch. Op grond van dit resultaat is een *fixed effects* model gebruikt. Eerst is er een simpele *fixed effects* regressie uitgevoerd om de relatie van een opvanglocatie met het aandeel stemmen voor anti-immigratiepartijen te schatten (zie de tweede kolom van onderstaande tabel 3). De relatie is significant en negatief met een coëfficiënt van -0,0419205. Vervolgens zijn de demografische controlevariabelen aan dit *fixed effects* model toegevoegd (zie de derde kolom van onderstaande tabel 3). De relatie van de opvanglocatie met het stempercentage blijft significant en negatief, maar wordt wel kleiner. Van de toegevoegde demografische controlevariabelen hebben alleen het aandeel niet-westerse allochtonen en het aandeel personen van 65 jaar of ouder een sterke positieve significant relatie met het stempercentage, zo is de coëfficiënt van het aandeel niet-westerse allochtonen 1,282321 en van het aandeel personen van 65 jaar of ouder 1,291797.

Ten slotte zijn er naast de demografische controlevariabelen ook controlevariabelen over criminaliteit, onderwijs en de economische situatie in een gemeente toegevoegd. Dit verandert het teken van de relatie van de opvanglocatie met het stempercentage naar een positieve significante relatie (zie de vierde kolom van onderstaande tabel 3). De controlevariabelen bevolkingsaantal, het aandeel vrouwen en personen van 30 jaar of jonger worden significant, maar de relatie van het aandeel niet-westerse allochtonen met het stempercentage wordt insignificant. Er is sprake van een positieve relatie tussen het aandeel vrouwen en het stempercentage voor anti-immigratiepartijen, terwijl uit eerder onderzoek een negatieve relatie naar voren is gekomen (Arzheimer & Carter, 2006). Daarnaast is er sprake van een positieve relatie tussen het stempercentage en het aandeel van mensen van 30 jaar of jonger, de beroepsbevolking en gemiddelde besteedbare inkomen. De positieve relatie tussen het gemiddeld besteedbaar inkomen en het stempercentage voor anti-immigratiepartijen is echter zo gering dat zij als economisch insignificant kan worden gezien, terwijl in eerder onderzoek door Dustman & Presto (2005) een sterke positieve relatie werd gevonden, wat door hen werd ondersteund met de verklaring dat mensen die meer belasting moeten afdragen, zich vaker tegen de instroom van vluchtelingen keren, omdat zij niet willen dat hun fiscale lasten nog zwaarder worden.

Het aandeel mensen van 65 jaar of ouder, criminaliteit, laag onderwijs en werkloosheid hebben een negatieve coëfficiënt. De negatieve relatie tussen werkloosheid en de steun voor anti-immigratiepartijen werd in eerder onderzoek verklaard door de aanname dat mensen bij veel werkloosheid meer op ervaren partijen zullen stemmen (Arzheimer & Carter, 2006). De

relatie tussen het aandeel laagopgeleiden en het stempercentage voor anti-immigratiepartijen gaat echter tegen de resultaten van verschillende onderzoeken in. In onderzoek naar andere Europese landen bleek namelijk dat laagopgeleide werknemers over het algemeen een negatieve houding aannemen ten opzichte van immigranten (Altonji & Card, 1991; Scheve & Slaughter, 2001; Hainmueller & Hiscox, 2007). Daarnaast is de relatie tussen het aandeel hoogopgeleiden en de steun voor anti-immigratiepartijen in dit onderzoek insignificant, terwijl deze relatie in veel andere onderzoeken negatief was. Dit is wellicht te verklaren met een beperking van de data die in dit onderzoek is gebruikt, omdat er maar in beperkte mate gegevens beschikbaar waren over het opleidingsniveau van de beroepsbevolking op gemeentelijk niveau.

Het volledige *fixed effects* model is ook apart uitgevoerd voor stedelijke en niet-stedelijke gemeentes. Voor niet-stedelijke gemeentes blijft de relatie van opvanglocaties met het aandeel stemmen voor anti-immigratiepartijen hetzelfde als in het *fixed effects* model voor alle gemeentes (zie de vijfde kolom van onderstaande tabel 3). De relaties van het aandeel vrouwen en de beroepsbevolking met het stempercentage worden insignificant en er vindt een geringe verandering plaats van de grootte van de coëfficiënten van de andere controlevariabelen. Opmerkelijk is dat criminaliteit een negatieve relatie heeft met het stempercentage, want uit de resultaten van eerder onderzoek is gebleken dat meer criminaliteit leidt tot meer stemmen voor anti-immigratiepartijen in niet-stedelijke gemeentes (Dustmann, Vasiljeva, & Damm, 2016). Als het *fixed effects* model alleen voor stedelijke gemeentes wordt uitgevoerd, wordt de relatie van de opvanglocatie met het stempercentage insignificant (zie de zesde kolom van onderstaande tabel 3). Daarnaast worden vrijwel alle controlevariabelen insignificant. Alleen het bevolkingsaantal en het aandeel beroepsbevolking behouden een significante negatieve relatie met het stempercentage, terwijl bij de niet-stedelijke gemeentes het aandeel beroepsbevolking een positieve relatie had met het stempercentage. Het inkomen heeft een significant positieve relatie met het stempercentage.

	Anti-immigratiepartij alle gemeentes	Anti-immigratiepartij alle gemeentes	Anti-immigratiepartij alle gemeentes	Anti-immigratiepartij niet-stedelijk	Anti-immigratiepartij stedelijk
Opvanglocatie	-0,0419205*** (0,0037392)	-0,0114596*** (0,0035006)	0,0121935** (0,0040158)	0,0118269** (0,0045288)	0,0107673 (0,0105463)
Bevolkingsaantal		0,000000136 (0,000000331)	-0,00000222*** (0,000000569)	-0,00000462*** (0,00000135)	-0,00000139* (0,000000665)
Vrouw		0,0149236 (0,0542299)	0,1508225* (0,0664697)	0,1618414 (0,1552075)	-1,011573 (2,756994)
Niet-westerse allochtonen		1,282321*** (0,1562756)	-0,2456359 (0,188627)	-0,0608681 (0,2280912)	-0,0932208 (0,5438835)
30 jaar of jonger		-0,0690811 (0,1692574)	0,4125879* (0,1895366)	0,3872665* (0,1825212)	0,3995748 (0,4999362)
65 jaar of ouder		1,291797*** (0,0649912)	-0,5042845*** (0,1301104)	-0,5322608*** (0,1270011)	-0,5809877 (0,6000137)
Criminaliteit			-0,004105*** (0,0007757)	-0,0049362*** (0,0005976)	-0,0015927 (0,0008695)
Laag onderwijs			-0,14515*** (0,0414972)	-0,1522733*** (0,0419506)	0,1168863 (0,2244527)
Hoog onderwijs			-0,0304296 (0,03507)	-0,0259912 (0,038809)	-0,1716441 (0,2368029)
Inkomen			0,0000297*** (0,0000029)	0,0000287*** (0,00000229)	0,0000494*** (0,00000917)
Werkloosheid			-0,2451505*** (0,0500486)	-0,2392043*** (0,0601602)	-0,9702408 (0,5523177)
Beroepsbevolking			0,1316222* (0,0666683)	0,153283* (0,061601)	-0,7112283* (0,3296865)
Constante	0,0982082*** (0,000613)	-0,2315545*** (0,0456604)	-0,2215872*** (0,0692067)	-0,176244 (0,099262)	0,6905012 (1,435235)
R2 (within)	0,0510	0,3760	0,5566	0,5592	0,6556
Observaties	1592	1592	1592	1472	120

Tabel 3: Fixed effects: het effect van de aanwezigheid van een opvanglocatie op het aandeel stemmen voor de anti-immigratiepartijen. Het bovenste getal in de cellen is de coëfficiënt, het getal tussen de haakjes is de standard error. De standard error is robuust en geclusterd op gemeentelijk niveau voor alle modellen behalve de aparte modellen voor niet-stedelijke en niet-stedelijke gemeentes. De vijfde kolom betreft gemeentes met minder dan 100.000 inwoners, de zesde kolom gemeentes met minstens 100.000 inwoners. *: 5% significantie niveau, **: 1% significantie niveau, ***: 0,1% significantieniveau.

6. Conclusie

In deze scriptie is onderzoek gedaan naar de relatie tussen de aanwezigheid van opvanglocaties en de steun voor anti-immigratiepartijen op gemeentelijk niveau in de verkiezingsjaren 2003, 2006, 2010 en 2012. Deze relatie is geschat aan de hand van een lineair regressiemodel en een *fixed effects* model. De resultaten van deze modellen spreken elkaar tegen: uit het lineaire regressiemodel kwam een significante negatieve relatie naar voren tussen de aanwezigheid van asielzoekers en de steun voor anti-immigratiepartijen, terwijl uit het *fixed effects* model een significante positieve relatie bleek. Dit verschil is te verklaren door het feit dat er in het *fixed effects* model gecontroleerd is voor de niet-geobserveerde tijdsinvariante gemeentelijk karakteristieken, hetgeen niet is gedaan bij het lineair regressiemodel. Hierdoor zijn de resultaten van het *fixed effects* model accurater en zal er aan de hand van deze resultaten een conclusie worden gedaan.

Er is sprake van een significante positieve relatie tussen de aanwezigheid van een opvanglocatie en het aandeel stemmen voor anti-immigratiepartijen. Dit is in overeenstemming met de groepsbedreigingstheorieën: contact op microniveau tussen de lokale bewoners en asielzoekers gaat samen met een negatievere houding van de lokale bewoners tegenover de asielzoekers. Er is echter geen sprake van een significante relatie tussen het aandeel niet-westerse allochtonen en het aandeel stemmen voor anti-immigratiepartijen, waardoor de groepsbedreigingstheorie niet verder wordt ondersteunt. Dit kan wellicht worden verklaard door het verschil tussen vluchtelingen en andere niet-westerse allochtonen.

Niet-westerse allochtonen hebben vaak een andere achtergrond dan de vluchtelingen, zijn met andere redenen geïmmigreerd en wonen al voor langere tijd of over meerdere generaties in Nederland. De houding van de lokale bevolking ten opzichte van de niet-westerse allochtonen zal daardoor verschillen van hun houding ten opzichte van de vluchtelingen. In de grootste gemeentes van minstens 100.000 inwoners is er geen significante relatie gevonden tussen de opvang van asielzoekers en de steun voor anti-immigratiepartijen, wat kan worden verklaard door het feit dat in deze gemeentes de kans op direct contact met asielzoekers veel kleiner is dan in de kleinere gemeentes. Als er immers een opvanglocatie wordt gevestigd in één wijk van Amsterdam, heeft dit nauwelijks effect op de lokale bevolking van een andere wijk. De conclusie dat meer direct contact met asielzoekers samengaat met een groter stempercentage voor anti-immigratiepartijen kan daarom alleen worden getrokken voor de kleinere gemeentes met minder dan 100.000 inwoners.

Er kleven echter enige beperkingen aan dit onderzoek. In de eerste plaats kan er ook sprake zijn van een omgekeerd causaal verband. Een gemeente kan namelijk weigeren om een opvanglocatie voor asielzoekers te openen, waardoor in gemeentes waar een groot deel van de gemeenteraad of een groot deel van de lokale bevolking anti-immigratiepartijen steunt, er een kleinere kans is dat er een opvanglocatie wordt geopend. In de tweede plaats is de aanwezigheid van een opvanglocatie geen perfecte indicator voor direct contact tussen asielzoekers en lokale bewoners. Er kan namelijk sprake zijn van segregatie, waardoor de asielzoekers die in een gemeente worden opgevangen, vrijwel geen direct contact maken met de lokale bevolking. Toekomstig onderzoek zou daarom gebruik moeten maken van een betere indicator van contact tussen asielzoekers en de lokale bevolking, als deze beschikbaar is. Daarnaast zou er gebruik moeten worden gemaakt van data over de karakteristieken van de immigranten, omdat deze karakteristieken ook van invloed kunnen zijn op de relatie tussen de aanwezigheid van een opvanglocatie en de steun voor anti-immigratiepartijen. Deze data was nog niet beschikbaar voor dit onderzoek, maar uit ander onderzoek blijkt dat de lokale bevolking verschillend reageert op hoog- en laagopgeleiden immigranten (Mayda, 2006). Ten slotte was de data over de Tweede Kamerverkiezingen in 2017 nog niet beschikbaar op gemeentelijk niveau, terwijl er tussen de verkiezingen van 2012 en 2017 een zeer groot aantal vluchtelingen werd opgevangen in Nederland, waardoor er veel opvanglocaties moesten worden geopend. In toekomstig onderzoek zou ook deze data moeten worden bestudeerd.

Referenties

- Allport, G. W. (1954). *The Nature of Prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Altonji, J. G., & Card, D. (1991). The effects of immigration on the labor market outcomes of less-skilled natives. In J. M. Abowd, *Immigration, Trade and Labor*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Arzheimer, K., & Carter, E. (2006). Political Opportunity Structures and Rightwing Extremist Party Success. *European Journal of Political Research*, 3(45), 419-443.
- Barone, G., D'Ignazio, A., de Blasio, G., & Naticchioni, P. (2016). Mr. Rossi, Mr. Hu and politics: the role of immigration in shaping natives' political preferences. *Journal of Public Economics*(136), 1-13.
- Blumer, H. (1958). Race prejudice as a sense of group position. *Pacific Sociological Review*, 1(1), 3-7.
- Brunner, B., & Kuhn, A. (2014). Immigration, cultural distance and natives' attitudes towards immigrants: evidence from Swiss voting results. *IZA Discussion Paper No. 8409*.
- Campbell, D. T. (1965). Ethnocentric and other altruistic motives. *Nebraska symposium on motivation*(13), 283-311.
- Card, D. (2001). Immigrant inflows, native outflows, and the local market impacts of higher immigration. *Journal of Labor Economics*(19), 22-64.
- Card, D., Dustmann, C., & Preston, I. (2012). Immigration, wages, and compositional amenities. *Journal of the European Economic Association*, 1(10), 78-119.
- Centraal Orgaan opvang asielzoekers. (2014, Juli). *Een asielzoekerscentrum in de gemeente - Factsheet "Bestuurdersovereenkomst & communicatie"*. Opgehaald van Centraal Orgaan opvang asielzoekers: https://www.coa.nl/sites/www.coa.nl/files/paginas/media/bestanden/een_asielzoekerscentrum_in_de_gemeente_facsheet_bestuursovereenkomst_en_communicatie_0.pdf
- Citrin, J., Green, D. P., Muste, C., & Wong, C. (1997). Public opinion toward immigration reform: the role of economic motivations. *Journal of Politics*(59), 858-881.
- de Witt Wijnen, P. (2016, Februari 16). *'Er zijn meer vrijwilligers dan vluchtelingen'*. Opgehaald van <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/02/16/er-zijn-meer-vrijwilligers-dan-vluchtelingen-1590258-a772674>: <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/02/16/er-zijn-meer-vrijwilligers-dan-vluchtelingen-1590258-a772674>
- Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: HarperCollins.
- Dustman, C., & Preston, I. P. (2005). Is immigration good or bad for the economy? Analysis of attitudinal responses. *Research in Labor Economics*(24), 3-34.
- Dustmann, C., & Preston, I. P. (2001). Attitudes to ethnic minorities, ethnic context and location decisions. *Economic Journal*(111), 353-373.

- Dustmann, C., & Preston, I. P. (2007). Racial and Economic Factors in Attitudes to Immigration. *The BE Journal of Economic Analysis Policy*, 1(7), Article 62.
- Dustmann, C., Vasiljeva, K., & Damm, A. P. (2016). Refugee Migration and Electoral Outcomes. *Centre for Research and Analysis of Migration*, 1-71.
- Esses, V. M., Dovidio, J. F., Jackson, L. M., & Armstrong, T. L. (2001). The immigration dilemma: the role of perceived group competition, ethnic prejudice and national identity. *Journal of Social Issues*(57), 389-412.
- Facchini, G., & Mayda, A. M. (2009). Does the welfare state affect individual attitudes towards immigrants? Evidence across countries. *Review of Economics and Statistics*, 2(91), 295-314.
- Gerdes, C., & Wadensjö, E. (2008). The impact of immigration on election outcomes in Danish municipalities. *IZA Discussion Papers*, No. 3586.
- Golder, M. (2003). Explaining Variation in the Success of Extreme Right Parties in Western Europe. *Comparative Political Studies*, 4(36), 432-466.
- Hainmueller, J., & Hiscox, M. J. (2007). Educated Preferences: Explaining Attitudes Toward Immigration in Europe. *International Organization*, 2(61), 399-442.
- Hainmueller, J., & Hiscox, M. J. (2010). Attitudes toward Highly Skilled and Low Skilled Immigration: Evidence from a Survey Experiment. *American Political Science Review*, 1(104), 61-84.
- Hainmueller, J., Hiscox, M. J., & Margalit, Y. (2015). Do Concerns About Labor Market Competition Shape Attitudes Toward Immigration? New Evidence. *Journal of International Economics*, 1(97), 193-207.
- Halla, M., Wagner, A. F., & Zweimüller, J. (2016). Immigration and voting for the extreme right. *Unpublished*, 1-52.
- Harmon, N. A. (2015). Immigration, ethnic diversity and political outcomes: evidence from Denmark. *Unpublished*.
- Jackman, R. W., & Volpert, K. (1996). Conditions Favouring Parties of the Extreme Right in Western Europe. *British Journal of Political Science*, 4(26), 501-521.
- Kiesraad. (2017, Maart 21). *Officiële uitslag Tweede Kamerverkiezing 15 maart 2017*. Opgehaald van Kiesraad: <https://www.kiesraad.nl/actueel/nieuws/2017/03/20/officiële-uitslag-tweede-kamerverkiezing-15-maart-2017>
- Knigge, P. (1998). The Ecological Correlates of Right-wing Extremism in Western Europe. *European Journal of Political Research*, 2(34), 249-279.
- Levine, R. A., & Campbell, D. T. (1972). *Theories of conflict, ethnic attitudes and group behavior*. Oxford, Engeland: John Wiley & Sons.
- Lubbers, M., Gijsberts, M., & Scheepers, P. (2002). Extreme Right-wing Voting in Western Europe. *European Journal of Political Research*, 3(41), 345-378.
- Mayda, A. M. (2006). Who is against immigration? A cross-country investigation of individual attitudes toward immigrants. *Review of Economics and Statistics*, 3(88), 510-530.

- NOS. (2016, Februari 3). *Grimmige azc-protesten leidden ook elders tot schrappen opvang*. Opgehaald van NOS Binnenland: <http://nos.nl/artikel/2084758-grimmige-azc-protesten-leidden-ook-elders-tot-schrappen-opvang.html>
- Otto, A. H., & Steinhardt, M. F. (2014). Immigration and election outcomes: evidence from city districts in Hamburg. *Regional Science and Urban Economics*(45), 67-79.
- Poutvaara, P., & Steinhardt, M. F. (2015). Bitterness in Life and Attitudes Towards Immigration. *SOEPpapers on Multidisciplinary Panel Data Research*(No. 800).
- Quillian, L. (1995). Prejudice as a response to perceived group threat: population composition and anti-immigrant and racial prejudice in Europe. *American Sociological Review*(60), 586-611.
- Rijksoverheid. (2017). *Wie bepaalt waar asielzoekers worden opgevangen?* Opgehaald van Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/vraag-en-antwoord/wie-bepaalt-waar-asielzoekers-worden-opgevangen>
- Scheve, K. F., & Slaughter, M. J. (2001). Labor market competition and individual preferences over immigration policy. *Review of Economics and Statistics*(83), 133-145.
- Schindler, D., & Westcott, M. (2015). Shocking Racial Attitudes: The Cultural Legacy of Black GIs in Europe. *mimeo*.
- Steinmayr, A. (2016). Exposure to refugees and voting for the far-right: (unexpected) results from Austria. *Econstor*, 1-40.
- UN General Assembly. (1951, Juli 28). *Convention Relating to the Status of Refugees*. Opgehaald van Overheid: <http://wetten.overheid.nl/BWBV0001002/1956-08-01>
- van Klinger, M., Boomgaarden, H. G., Vliegenthart, R., & de Vreese, C. H. (2014). Real World is Not Enough: The Media as an Additional Source of Negative Attitudes Towards Immigration, Comparing Denmark and the Netherlands. *European Sociological Review*, 3(31), 268-283.
- VluchtelingenWerk Nederland. (2017). *Opvang tijdens de asielprocedure*. Opgehaald van VluchtelingenWerk Nederland: <https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/procedures-wetten-beleid/opvang>

Appendix

Partijrichting	2003	2006	2010	2012
Anti-immigratie	Lijst Pim Fortuyn	Groep Wilders/Partij voor de Vrijheid	Partij voor de Vrijheid	Partij voor de Vrijheid
Links	PvdA, SP, GroenLinks, D66, ChristenUnie	PvdA, SP, GroenLinks, D66, ChristenUnie, Partij voor de Dieren	PvdA, SP, GroenLinks, D66, ChristenUnie, Partij voor de Dieren	PvdA, SP, GroenLinks, D66, ChristenUnie, Partij voor de Dieren
Rechts	CDA, VVD, SGP	CDA, VVD, SGP	CDA, VVD, SGP	CDA, VVD, SGP
Kleine partijen (verwijderd)	Partij voor de Dieren, Leefbaar Nederland, Partij van de Toekomst, Blanco Lijst (Lijst Ratelband), Duurzaam Nederland, Nieuwe Communistische Partij, De Conservatieven,nl, Vooruitstrevende Integratie Partij, Alliantie Vernieuwing en Democratie, Lijst Veldhoen	EénNL, Lijst 5 Fortuyn, Verenigde Senioren Partij, Ad Bos Collectief, Partij voor Nederland, Blanco Lijst 21 (Islam Democraten), Nederland Transparant, Groen Vrij! Internet Partij, Liberaal Democratische Partij, Blanco Lijst 14, Continue Directe Democratie Partij, LRVF - het Zeteltje, Solide Multiculturele Partij, Tamara's Open Partij	Trots op Nederland, Partij voor Mens en Spirit, Piratenpartij, Blanco Lijst (Lijst 17/L, Feijen), Partij Eén, Nieuw Nederland, Heel Nederland, Blanco lijst (EPN/Y, Laclé)	50Plus, Piratenpartij, MenS, Soeverein Onafhankelijke Pioniers Nederland, Partij van de Toekomst, Democratisch Politiek Keerpunt, Libertarische Partij, Nederland Lokaal, LibDem, Anti Europa Partij, Politieke Partij NXD

Tabel 1: Een overzicht van de partijen die hebben deelgenomen aan de verkiezingen onderverdeeld naar partijrichting en kleine partijen (verwijderd). Partijen zijn verwijderd als zij geen zetels hebben behaald bij de verkiezingen of slechts een belangenpartij waren zonder richting. De data is afkomstig van de Kiesraad.

Partij	22 januari 2003	22 november 2006	9 juni 2010	12 september 2012
CDA	28,62%	26,51%	13,61%	8,51%
PvdA	27,26%	21,19%	19,63%	24,84%
VVD	17,91%	14,67%	20,49%	26,58%
SP	6,32%	16,58%	9,82%	9,65%
LPF	5,70%	-	-	
GL	5,14%	4,60%	6,67%	2,33%
D66	4,07%	1,96%	6,95%	8,03%
CU	2,12%	3,97%	3,24%	3,13%
SGP	1,56%	1,56%	1,74%	2,09%
PVV	-	5,89%	15,45%	10,08%
PvdD	-	1,83%	1,3%	1,93%

Tabel 2: Landelijke verkiezingsuitslagen in procenten van de Tweede Kamerverkiezingen in 2003, 2006, 2010 en 2012. Alleen de uitslagen voor partijen die wel zetels hebben behaald in de betreffende verkiezing zijn opgenomen. Een '-' betekent dat de partij voorheen of later wel zetels heeft behaald, maar in het betreffende verkiezingsjaar niet (meer) of de partij was nog niet opgericht. Daarnaast is de belangenpartij 50Plus uit de verkiezingen in 2012 verwijderd uit de data, omdat deze partij een belangenpartij is en geen duidelijke partijrichting heeft. De data is afkomstig van de Kiesraad.

Jaar		Alle gemeentes	Stedelijke gemeentes	Niet-stedelijke gemeentes
2003	Anti-immigratie	5,21%	5,82%	5,16%
	Links	40,57%	51,61%	39,67%
	Rechts	53,03%	41,15%	54,00%
2006	Anti-immigratie	5,70%	6,05%	5,67%
	Links	45,82%	56,39%	44,96%
	Rechts	47,44%	36,23%	48,35%
2010	Anti-immigratie	15,59%	15,10%	15,63%
	Links	43,52%	53,63%	42,70%
	Rechts	39,78%	30,17%	40,57%
2012	Anti-immigratie	10,04%	10,01%	10,04%
	Links	46,02%	55,92%	45,21%
	Rechts	41,21%	31,14%	42,03%

Tabel 2: Gemiddelde aandeel stemmen voor anti-immigratie-, linkse en rechtse partijen op gemeentelijk niveau. Voor de berekening van de eerste kolom zijn alle gemeentes meegenomen, voor de tweede kolom alleen de gemeentes met minstens 100.000 inwoners, voor de derde kolom alle gemeentes met minder dan 100.000 inwoners. Het totale aantal gemeentes bedraagt 398, waarvan er 30 gemeentes als stedelijk kunnen worden aangeduid en 368 als niet-stedelijk. De data is afkomstig van de Kiesraad.

Jaar	Gemeentes met OL	Gemeentes met OL in procenten	Stedelijke gemeentes met OL	Stedelijke gemeentes met OL in procenten	Niet-stedelijke gemeentes met OL	Niet-stedelijke gemeentes met OL in procenten
2003	144	36,18%	19	63,33%	125	33,97%
2006	43	10,80%	10	33,33%	33	8,97%
2010	39	9,80%	10	33,33%	29	7,88%
2012	35	8,79%	8	26,67%	27	7,34%

Tabel 3: Het aantal opvanglocaties (OL) in absolute en relatieve zin op gemeentelijk niveau. De stedelijke gemeentes zijn gemeentes met minstens 100.000 inwoners, de niet-stedelijke gemeentes hebben minder dan 100.000 inwoners. De data is afkomstig van het COA.

	Geen opvanglocatie	Wel opvanglocatie	Alle gemeentes
Bevolkingsaantal	35525,8 (49711,36)	66848,16 (102461,2)	40660,94 (62577,97)
Aandeel vrouwen	0,5027578 (0,0084865)	5033517 (0,0158867)	0,5028552 (0,0100747)
Aandeel niet-westerse allochtonen	0,0504618 (0,0462015)	0,0676652 (0,0623934)	0,0532822 (0,0496103)
Aandeel 30 jaar of jonger	0,1606715 (0,0306344)	0,1754238 (0,041318)	0,16309 (0,0330658)
Aandeel tussen de 30 en 65 jaar	0,6370638 (0,0303735)	0,6300146 (0,0322635)	0,6359081 (0,0307917)
Aandeel 65 jaar of ouder	0,2022648 (0,0359237)	0,1945615 (0,0342761)	0,2010019 (0,0357622)
Misdrijven per 1000 inwoners	10,35665 (5,300296)	10,73755 (5,378451)	10,4191 (5,313357)
Aandeel laag onderwijs	0,3545979 (0,0598897)	0,3736977 (0,0626706)	0,3577292 (0,0607475)
Aandeel middelbaar onderwijs	0,4113778 (0,0528724)	0,4092549 (0,0475698)	0,4110298 (0,0520318)
Aandeel hoog onderwijs	0,2257598 (0,0677791)	0,2132159 (0,0792541)	0,2237033 (0,0699172)
Gemiddeld besteedbaar inkomen	14204,28 (1871,246)	12773,86 (1535,128)	13969,77 (1895,491)
Aandeel werkloosheid	0,030753 (0,0318893)	0,0429528 (0,028261)	0,0327531 (0,0316392)
Aandeel beroepsbevolking	0,5158742 (0,0469114)	0,5032681 (0,035853)	0,5138075 (0,045514)

Tabel 4: De beschrijvende statistieken voor de controlevariabelen, waarbij onderscheid is gemaakt tussen gemeentes waar op het moment van de verkiezing een opvanglocatie was, gemeentes waar geen opvanglocatie was op dat moment en alle gemeentes (met en zonder opvanglocatie). Het bovenste getal is het gemiddelde, het getal tussen de haakjes is de standaard deviatie. De data is afkomstig van het CBS.